

Lage opleiding zet veel allochtonen op inkomensachterstand

De inkomensachterstand van niet-westerse allochtonen op autochtonen komt voor een belangrijk deel op het conto van hun lage opleiding. Bij Turkse mannen komt een derde van de inkomensachterstand voor rekening van een lage opleiding, bij Turkse vrouwen zelfs de helft.

De in sociaal-economisch opzicht achtergestelde positie van niet-westerse allochtonen en de direct hiermee samenhangende integratieproblemen waren vier jaar geleden aanleiding om voor het eerst in de parlementaire geschiedenis een portefeuille voor een minister van Vreemdelingenzaken en Integratie in het leven te roepen. Op instigatie van deze minister wordt er vanaf 2004 door het CBS een zogeheten 'Integratiekaart' vervaardigd. De recente bevindingen laten zien dat grote groepen niet-westerse allochtonen slechter presteren in het onderwijs, een lagere arbeidsparticipatie kennen, vaker afhankelijk zijn van een uitkering, en vaker crimineel gedrag vertonen. (CBS/WODC, 2006).

Cijfers uit de CBS Inkomensstatistiek laten zien dat niet-westerse allochtonen gemiddeld een aanzienlijk lager inkomen hebben dan de autochtone bevolking. Deze zijn deels terug te voeren op de gemiddeld jongere leeftijd, de grotere huishoudens en de lagere arbeidsparticipatie van niet-westerse allochtonen (Ament en Lautenbach, 2002). Bovendien speelt de lagere opleiding een rol (Van der Aart, 2002). Diepgaande analyses naar het effect van opleiding ondermeer in de context van genoemde demografische kenmerken ontbreken echter.

De centrale onderzoeksvraag in dit artikel is welk deel van de inkomensverschillen tussen niet-westerse allochtonen en autochtonen toe te schrijven is aan verschillen in opleidingsniveau. Het gaat hier om de nettobijdrage van opleiding, dus om de bijdrage die niet voor rekening komt van verschillen in leeftijd, huishoudsamenstelling en arbeidsparticipatie. Omdat het inkomen tussen mannen en vrouwen erg uiteenloopt en hun gedrag op de arbeidsmarkt sterk verschillend is, zijn de analyses apart voor mannen en vrouwen uitgevoerd. Gebruik is gemaakt van gegevens uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) 2004 waaraan op microniveau inkomensgegevens vanuit de CBS Inkomensstatistiek 2003 zijn gekoppeld. De onderzoekspopulatie bestaat uit personen van 25-59 jaar, die gedurende 2003 het gehele jaar een persoonlijk inkomen hebben ontvangen.

**HENDRIKA LAUTENBACH
EN FERDY OTTEN**
Statistisch onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek respectievelijk projectmanager statistiek bij het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Marokkaanse mannen aan onderkant inkomensladder

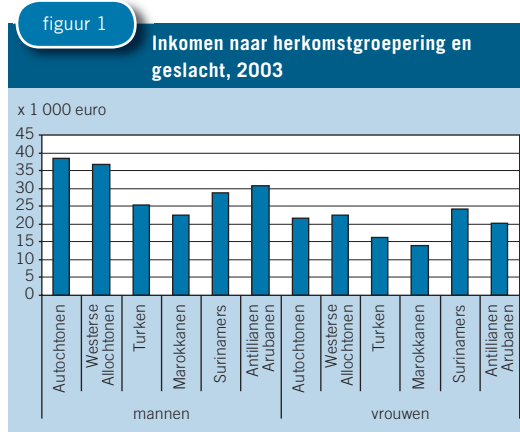
Het inkomen van niet-westerse mannen ligt ver onder dat van autochtone mannen (figuur 1). Marokkanen hebben verreweg de grootste inkomensachterstand. Hun inkomen ligt 42 procentpunten lager dan dat van autochtone mannen. De inkomensachterstand van Turkse, Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse mannen bedraagt achtereenvolgens 34, 25, en 20 procentpunten.

Hoog inkomen voor Surinaamse vrouwen

Bij de vrouwen zijn de inkomenspatronen geheel anders. Zo beschikken Surinaamse vrouwen over een inkomen dat twaalf procentpunten boven dat van de autochtone vrouwen ligt. Ook westerse allochtone vrouwen eindigen in de plus (vier procentpunten). Antilliaanse en Arubaanse vrouwen zitten weliswaar onder de streep (- zes procentpunten) maar blijven relatief dicht in de buurt van Nederlandse vrouwen. Het inkomen van Turkse en Marokkaanse vrouwen daarentegen, ligt 24 respectievelijk 36 procentpunten lager dan dat van autochtone vrouwen.

Turken en Marokkanen het laagst opgeleid

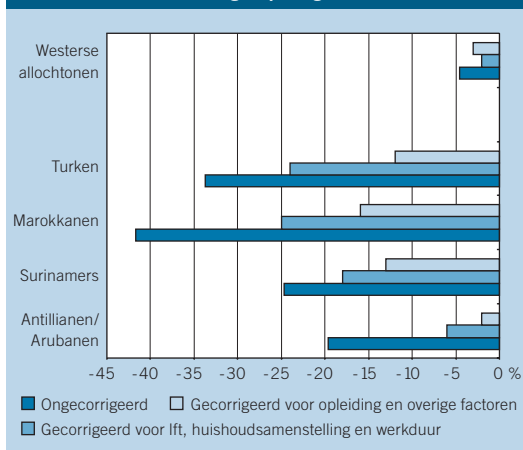
Bij zowel mannen als vrouwen zijn de Turken en Marokkanen het vaakst laag opgeleid. Minimaal de helft van deze mensen heeft alleen basisonderwijs genoten of een diploma op vmbo-niveau. Onder Marokkaanse en Turkse vrouwen is het aandeel met alleen basisonderwijs nog groter dan bij de mannen. Bij Surinaamse en ook Antilliaanse/Arubaanse mannen en vrouwen is het aandeel met alleen een lage opleiding slechts beperkt groter dan bij autochtonen.

Bron: CBS; 25-59-jarigen met een volledig jaarinkomen

figuur 2a

Inkomensverschillen (in procenten) naar herkomstgroepering, mannen, 2003

Bron: CBS; 25-59-jarige mannen met een volledig jaarinkomen

Nederlanders. Wel beschikt een kleiner deel van de Surinamers en Antillianen/Arubanen over een HBO-diploma of universitaire bul ten opzichte van autochtonen.

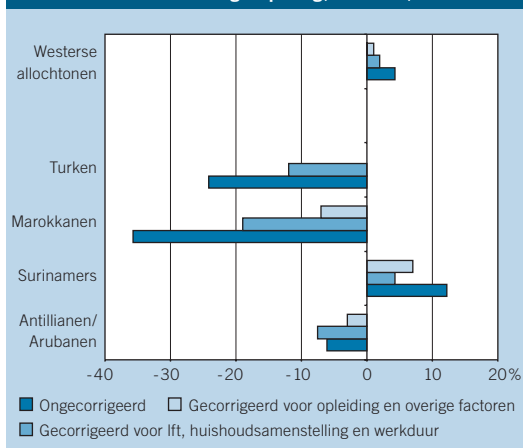
Opleidingseffect het sterkst bij Turkse en Marokkaanse mannen

Om de netto-effecten van opleiding op inkomen te bepalen zijn apart voor mannen en vrouwen diverse regressie-analyses volgens een Heckman-procedure (Smits, 1999) uitgevoerd. Eerst is het inkomen geresseerd op de kenmerken herkomst, leeftijd, arbeidsparticipatie en huishoudsamenstelling. Vervolgens zijn deze analyses opnieuw uitgevoerd waarbij het kenmerk opleiding is toegevoegd. Het verschil in inkomen tussen beide stappen komt volledig voor rekening van de (doorgaans lagere) opleiding.

Bij mannen nemen de verschillen in inkomen tussen de herkomstgroeperingen en autochtone Nederlanders flink af als rekening wordt gehouden met leeftijd, huishoudsamenstelling en werkduur (zie figuur 2a).

figuur 2b

Inkomensverschillen (in procenten) naar herkomstgroepering, vrouwen, 2003

Bron: CBS; 25-59-jarige vrouwen met een volledig jaarinkomen

Additionele correctie voor (lage) opleiding resulteert in een verdere afname van de verschillen. Bij Turkse mannen is het netto-effect het grootst. Bij hen is een lage opleiding verantwoordelijk voor bijna een derde deel van de inkomensachterstand op Nederlandse autochtonen. Bij mannen van Marokkaanse afkomst kan ongeveer een vierde deel van de inkomensachterstand aan hun lage opleiding worden toegeschreven. Door de grotere overeenkomst in opleidingsniveau is bij Surinaamse en Antilliaanse/Arubaanse mannen de impact van een lage opleiding op de inkomensverschillen met autochtone mannen een stuk kleiner.

Surinaamse vrouwen springen eruit

Leeftijd, huishoudsamenstelling en werkduur hebben een dempend effect op de eerder geconstateerde inkomensvoorsprong van Surinaamse vrouwen op autochtone vrouwen. Toch blijft de positieve positie van Surinaamse vrouwen gehandhaafd, ook na additionele correctie voor opleidingsniveau.

Bij Marokkaanse en Turkse vrouwen komt een flink deel van de inkomensverschillen met vrouwelijke autochtonen voor rekening van leeftijd, huishoudsamenstelling en arbeidsomvang (figuur 2b). Additionele correctie voor opleiding verkleint de inkomensverschillen met Nederlandse vrouwen nog meer. Bij Turkse vrouwen komt zelfs de gehele inkomensachterstand van 24 procentpunten voor rekening van al deze kenmerken, waarbij de lage opleiding goed is voor de helft. Bij Marokkaanse vrouwen neemt het inkomensverschil door toevoeging van opleiding met nog eens twaalf procentpunten af. Bij hen blijft dan nog slechts een inkomensachterstand van zeven procentpunten over.

Conclusie

Een derde deel van de inkomensverschillen van Turkse mannen met Nederlandse mannen komt voor rekening van hun relatief lage opleiding. Bij Turkse vrouwen is de helft van de inkomensverschillen met Nederlandse vrouwen aan een lage opleiding te wijten. Bij Marokkaanse mannen en vrouwen is de situatie vergelijkbaar. Bij westerse allochtonen is dat niet zo en Surinaamse vrouwen hebben gemiddeld zelfs een hoger inkomen dan Nederlandse vrouwen.

Beleid gericht op de vermindering van de opleidingsachterstand van niet-westerse allochtonen kan de bestaande ongelijkheid in hoge mate reduceren. Naast een verbetering van de inkomenspositie werkt een betere opleiding emanciperend, verhoogt de arbeidsparticipatie, voorziet in kwalitatief hoogwaardiger werk, bevordert de interactie met de oorspronkelijke bevolking en vermindert taalachterstanden. Het is daarmee een aanzetpunt voor gericht integratiebeleid. In het huidige onderwijsbeleid wordt hier maar deels op ingespeeld. Doelstellingen en maatregelen beperken zich grotendeels tot de basisscholen, en richten zich op beperking van schooluitval en stimulering van voorschoolse educatie (Begroting Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap). Ook krijgen alle kinderen al voor hun derde verjaardag een taaltest voorgelegd. Vroegtijdige opsporing en aanpak zijn zinvol omdat tijdens de basisschoolperiode een groot deel van de taalachterstand ingelopen kan worden. Het voortgezet onderwijs kent daarentegen geen groepsgericht achterstandenbeleid. Vooral aan de omvangrijke uitval van – met name allochtone, en in het bijzonder Turkse en Marokkaanse – leerlingen zou meer prioriteit gegeven moeten worden (SCP, 2005).

LITERATUUR

Aart, S. van der (2002) *Onderwijsachterstand van niet-westerse allochtone scholieren*. In: Centraal Bureau voor de Statistiek (2002) *Allochtonen in Nederland 2002*. Voorburg/Heerlen: CBS.
 Ament, P. en H. Lautenbach (2002) *Kwart minder koopkracht in niet-westerse huishoudens*. In: Centraal Bureau voor de Statistiek (2002) *Allochtonen in Nederland 2002*. Voorburg/Heerlen: CBS.
 Centraal Bureau voor de Statistiek/Wetenschappelijk onderzoeks- en documentatiecentrum (2006) *Integratiekaart 2005*. Voorburg/Heerlen: CBS/WODC.
 Sociaal en Cultureel Planbureau (2005) *Rapportage minderheden 2005*. Den Haag: SCP.
 Smits, J. (1999) *Selectiebias en zelfselectie in sociaal-wetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.